

§ 704

Lausunto Museovirastolle Aalto Works -sarjan sisällyttämisestä Unescon maailman perintökohteiden luetteloon

HEL 2024-012154 T 10 03 10

Päätös

Kaupunginhallitus antoi seuraavan lausunnon Museovirastolle:

Museoviraston lausuntopyyntö koskee Aalto Works -sarjan nimeämistä Unescon maailmanperintökohteiden luetteloon. Kohteista viisi on Helsingin kaupungin alueella. Yksi kohteista, Finlandia-talo, on Helsingin kaupungin omistuksessa. Muut neljä kohdetta eli Aalto-ateljee, Aaltojen kotitalo, Kansaneläkelaitoksen päätoimitalo sekä Kulttuuritalo ovat yksityisomistuksessa.

Helsingin kaupunki tukee kohteiden nimeämistä Aalto Works -sarjan Unescon maailmanperintökohteiden luetteloon. Kohteiden rajauksista on neuvoteltu Museoviraston kanssa. Kaupunkiympäristön toimialan kommentit on otettu huomioon, ja rajauksia on pääasiallisesti muutettu asemakaavoituksen tavoitteiden mukaisesti. Suojavyöhykkeiden rajaukset ovat paikoin laajoja, ja sisältävät yksityisiä kiinteistöjä. Kaupunki sitoutuu maankäytön suunnittelussa kohteiden arvot huomioivaan suunnitteluun todeten kuitenkin, että suojavyöhykkeiden määrittely ei tulisi rajoittaa yleiskaavan mukaista elinvoimaisen kaupungin kehittämistä. Kaupunki pitääkin tärkeänä lausuntopyynnön liitteen 3 kirjausta ”Suojavyöhykkeellä sijaitsevilla tonteilla normaali kaupunkikehitys ja täydennysrakentaminen on mahdollista”. Helsingin kaupungin omistuksessa olevaa Finlandia-taloa kaupunki sitoutuu ylläpitämään rakennuksen kulttuurihistoriallista arvoa kunnioittaen. Kohteeseen on tehty pitkän aikavälin korjaus- ja ylläpitosuunnitelma (PTS), jolla varmistetaan kohteen teknisen kunnan korkea laatutaso.

Lisäksi kaupunginhallitus toteaa, että se on 30.9.2024 antanut Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle lausunnon Kelan pääkonttorin suojeluesityksestä ja todennut tuolloin mm. seuraavaa: ”Kaupunginhallitus katsoo, että rakennuksella on merkittäviä kulttuurihistoriallisia ja rakennustaiteellisia arvoja. Kaupunginhallitus katsoo, että suojelulla ei tule estää mahdollisuutta kehittää ja monipuolistaa rakennuksen käyttötarkoitusta niin, että se antaa taloudelliset edellytykset huolehtia myös rakennuksen ydinosien tärkeistä sisätiloista. Kaupunginhallitus pitää tärkeänä, että Kansaneläkelaitos, jonka pääkonttoriksi rakennus on alun perin suunniteltu ja joka rakennusta edelleen käyttää, sitoutuu rakennuksessa toimimiseen ja rakennuksen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Kansaneläkelaitoksen pääkonttorin yksi arvoista on, että

se on säilynyt alkuperäisessä käytössä. Suojelun ei kuitenkaan pitäisi estää kiinteistön kehittämistä ja sen muuttamista soveltuvin osin asuiskäyttöön. Kaupunginhallitus katsookin, että Kansaneläkelaitoksen näkemykselle suojelupäätöksestä on annettava erityistä painoa."

Lopuksi kaupunginhallitus toteaa, että nyt lausunnolla oleva hanke edellyttää kaupungin ja kiinteistönomistajien voimakasta ja pitkäkestoisista sitoutumista hankkeisiin, ja toimivien – sekä mahdollisesti uusien – suojelumenetelmien löytämistä suojeluarvojen varmistamiseksi ja ylläpitämiseksi tulevaisuudessa. Aalto Works -maailmanperintöhankkeella on myönteisiä vaikutuksia maailmankulttuurin piiriin kuuluvan suomalaisen rakennusperinnön säilymiselle ja tunnettuudelle, sekä monin tavoin myös Helsingin houkuttelevuudelle ja kansainväliselle profiilille.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36154
tanja.sippola-alho(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Museoviraston lausuntopyyntö (internet)
- 2 Tiivistelmä liite 1
- 3 Ote aineistosta, liite 2
- 4 Lausuntopyyntö 16.9.2024, liite 3, kartat
- 5 Lausunto 28.10.2024

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote	Otteen liitteet
Lausunnon pyytäjä	Esitysteksti

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kohteet sijaitsevat eri puolilla Helsinkiä, ja niiden asemakaavat ovat eri aikakausilta. Kaikkien kohteiden alueella on voimassa Yleiskaava 2016, joka on tullut voimaan 5.12.2018. Yleiskaavan tavoitteiden mukaisesti kaikkia rakennettuja alueita voi täydennysrakentaa. Keskusta-

alueiden merkinnöille C1 ja C2 ei ole asetettu tehokkuustavoitetta. Asuntovaltaisille korttelitehokkuustavoite on asetettu. Asuntovaltaisella alueella, A3 korttelitehokkuuden tulisi olla pääasiassa 0,4–1,2.

Kansaneläkelaitos (kohde 005) sijaitsee valmiissa kaupunkiympäristössä Taka-Töölön kaupunginosassa. Taka-Töölö kuuluu Helsingin Docomomo -kohteisiin. Rakennusta ei ole suojeltu asemakaavassa (7995/1982). Yleiskaava 2016 mukaan kohde on Kantakaupunki, C2 -alueella. Yleiskaavan oikeusvaikutteisella Kulttuuriympäristöteemakartalla kohde on merkitty Valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Rakennusperintölain mukainen suojelupäätös on vireillä. Kohdealueen rajauksen sisällä on katu ympäristöä, johon tulevaisuudessa voi kohdistua liikennejärjestelyihin ja katu ympäristöön kohdistuvia tavanomaisia muutoksia. Kansaneläkelaitosta ympäröivää jalkakäytävää ja itäpuolista katuaukiota lukuun ottamatta aluetta ei ole suunniteltu samassa yhteydessä kuin itse kohdetta, eikä niissä ole erityisiä arvoja maailmanperintökohteen arvojen kannalta. Tonttia ympäröivät kadut sommitelmana sisältyvät kohteen arvoihin, ja säilyisivät myös suojavyöhykkeen muodossa. Kaupunki katsookin, että kohdealueen rajausta olisi tarkoituksenmukaisempi, jos siihen sisältyisi vain Kansaneläkelaitosta ympäröivä jalkakäytävä ja idän puolen kaupunkiaukio. Kohteen suojavyöhykkeeseen on merkitty naapurikiinteistöt, Kirjailijanpuiston akseli sekä sen toisena päätteenä olevan Lastenlinnan sairaala. Lastenlinnan sairaalan peruskorjaus, muuttaminen uuteen käyttöön ja siihen liittyvää laajennusta koskeva asemakaavan muutos on vireillä.

Finlandia-talo (006) sijaitsee Etu-Töölön kaupunginosassa. Helsingin kaupungin omistama rakennus on asemakaavassa (12678/2022) merkitty rakennusperintölain nojalla suojelluksi rakennukseksi. Yleiskaava 2016:n mukaan kohde on Liike- ja palvelukeskusta, C1 -alueella. Yleiskaavan oikeusvaikutteisella Kulttuuriympäristöteemakartalla kohde on merkitty Valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Suojavyöhykkeeseen kuuluvat Töölönlahdenpuisto, Makasiinipuisto ja Kansalaistori, Töölönlahden maisematila, sitä ympäröivät Linnunlaulun huviloiden alue ja Hesperian puisto sekä Kansallismuseo. Linnunlaulun huviloiden alueella on vireillä asemakaavanmuutos, jossa on tavoitteena säilyttää ympäristö ja virkistysarvot. Kansallismuseon laajentamisen rakennustyöt ovat käynnissä. Töölönlahdenpuistoon on valmisteilla puiston peruskorjaukseen tähtäävä suunnittelu. Uudessa luonnonsuojelualueohjelmassa ollaan Töölönlahden alueelle esittämässä luonnonsuojelun alueen perustamista.

Aaltojen kotitalo (007) sijaitsee Munkkiniemen kaupunginosassa. Rakennus on suojeltu rakennussuojelulain nojalla vuonna 1982. Kohdealueella voimassa olevissa asemakaava (2994/1950) ei ole suojelum-

kintöjä. Yleiskaava 2016 mukaan kohde on Kantakaupunki, C2 -alueen ja Asuntovaltaisen A3 -alueen rajalla. Yleiskaavan oikeusvaikutteisella Kulttuuriympäristöt-teemakartalla kohde on merkitty Valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Suojavyöhykkeeseen kuuluvat naapurikiinteistöt (kaksi asuinrakennusta, kirjasto ja nuorisotalo ja koulurakennus) sekä kotitalon eteläpuolella oleva urheilukenttä ja talon kohdalla oleva osuus Riihitiestä. Kirjastoa, nuorisotaloa ja koulu-rakennusta on voimassa olevien asemakaavojen mukaan mahdollista laajentaa. Kaupunki katsoo, että Aallon kotitaloa vastapäätä olevat kerrostalot muodostavat yhtenäisen rakennusrivistön, jonka takia Riihitien pohjoispuolella olevat kolme asuinkerrostalotonttia tulisi sisällyttää suojavyöhykkeeseen.

Aalto-ateljee (008) Munkkiniemen Tiilimäellä on suojeltu asemakaavassa (10328/1996) merkinnällä sr-1. Korttelia 30024 ja sen pohjoispuolella olevaa korttelia 30036 koskee kaavamerkintä A/s: "asuinrakennusten korttelialue, jolla ympäristö säilytetään". Yleiskaava 2016 mukaan kohde on Asuntovaltainen alue, A3 -alueella. Yleiskaavan oikeusvaikutteisella Kulttuuriympäristöt-teemakartalla kohde on merkitty Valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Rakennusperintölain mukainen myönteinen suojelupäätös on tehty 15.10.2024. Rakennuksen suojavyöhykkeellä sijaitsevista kiinteistöistä osa on suojeltu asemakaavassa sr-1-, sr-2- tai sr-3-merkinnällä, kolme on vailla suojelumerkintää. Voimassa oleva asemakaava mahdollistaa ainoastaan vähäisiä muutoksia naapurikiinteistöjen rakennuksissa, lukuun ottamatta kiinteistöä 30024/24, jonka länsiosaan on mahdollista rakentaa uudisrakennus.

Kulttuuritalo (010) sijaitsee Alppilassa. Rakennus on suojeltu rakennussuojelulain nojalla vuonna 1989 ja merkitty asemakaavassa (9897/1997) merkinnällä sk: "rakennussuojelulain nojalla suojeltu rakennus". Yleiskaavan 2016 mukaan kohde on Kantakaupunki, C2 -alueella. Yleiskaavan oikeusvaikutteisella Kulttuuriympäristöt-teemakartalla kohde on merkitty Valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Kulttuuritalon laajalla suojavyöhykkeellä sijaitsevista kiinteistöistä yksi on suojeltu rakennussuojelulain nojalla ja kaksi asemakaavan suojelumerkinnällä. Suojavyöhykkeeseen sisältyy myös osa viereisestä puistosta ja puolen kilometrin mittainen osuus Sturenkadusta. Linnanmäen kehittämisen huvipuistona ja Leninipuiston kehittämisen puistona täytyy olla mahdollista jatkossakin.

Lausuntopyyntö

Museovirasto on pyytänyt kaupunginhallitusta antamaan lausunnon 15.11.2024 mennessä. Asiassa on saatu kaupunkiympäristölautakunnan 23.10.2024 ja kaupunginmuseon 28.10.2024 lausunnot. Molemmat

lausunnonantajat puoltavat helsinkiläisten kohteiden esittämistä maailmanperintökohteiden luetteloon. Kaupunginmuseon lausunnossa korostuu lautakuntaa enemmän huoli tulevan kaupunkikehityksen vaikutuksesta kohteiden arvoon erityisesti niiden nk. suojavyöhykkeillä. Esitys on lautakunnan esityksen mukainen täydennettynä kaupunginhallituksen 30.9.2024 Kelan pääkonttorin suojeluasiassa antamalla lausumalla sekä kaupunginmuseon lausumalla hankkeen vaatimasta pitkäjänteisestä sitoutumisesta ja monipuolisesta yhteistyöstä sekä merkityksestä Helsingin myönteiselle kansainväliselle profiilille. Esittelijän perustelujen ensimmäiset, kaavoitustilannetta selostavat kappaleet vastaavat lautakunnan esittelijän perustelut -osiota.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36154
tanja.sippola-alho(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Museoviraston lausuntopyyntö (internet)
- 2 Tiivistelmä liite 1
- 3 Ote aineistosta, liite 2
- 4 Lausuntopyyntö 16.9.2024, liite 3, kartat
- 5 Lausunto 28.10.2024

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Lausunnon pyytäjä

Otteen liitteet

Esitysteksti

Tiedoksi

Kaupunginmuseo
Kaupunkiympäristölautakunta

Päätöshistoria

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala Kulttuuripalvelukokonaisuus Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö 28.10.2024

HEL 2024-012154 T 10 03 10

Museoviraston on pyytänyt Helsingin kaupungin lausuntoa koskien sen Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta valmistelemaa esitystä Aalto Works -sarjan nimeämistä Unescon maailmanperintökohteiden luetteloon. Esitys sisältää sarjakokonaisuuden, joka käsittää yhteensä 13 rakennusta tai aluekokonaisuutta, joista viisi sijoittuu Helsingin kaupunginmuseon toimialueelle alueellisena vastuumuseona: Aalto-ateljee, Aaltojen kotitalo, Finlandia-talo, Kansaneläkelaitoksen päätoimitalo ja Kulttuuritalo. Helsingin kaupunginmuseo tarkastelee hanketta rakennetun kulttuuriympäristön arvojen näkökulmasta.

Yleistä

Kaikki Unescon maailmanperintökohteet edustavat yleismaailmallisesti erityisen arvokasta kulttuuri- tai luonnonperintöarvoa (Outstanding Universal Value). Kohdenimitys edellyttää näiden arvojen täyttymistä, sekä vahvaa sitoutumista näiden arvojen tutkimukseen, välittämiseen, ylläpitämiseen ja vaalimiseen, kaikkien osallisten toimesta. Listauksessa kohde sisältää maailmanperintökohteen kohdealueen (property) sekä sitä ympäröivä suoja-alueen (buffer zone). Näihin kohdealueiden piiriin sisältyvät kaikki ne kohteen tunnuspiirteet, jotka esityksen mukaisesti välittävät siinä määriteltä yleismaailmallista erityisarvoa. Helsingin kaupunginmuseo on seurannut ja osallistunut Aalto Works -hankkeen valmisteluun alueellisen museoviranomaistoimijan näkökulmasta seminaareissa ja katselmuksissa. Museon arvion mukaan Aalto-arkkitehtuurin arvot nousevat maailmanperintökriteerien tasolle, joka hankkeen valmistelussa on osoitettu.

Aalto Works -maailmanperintökohteen valmistelu pohjautuu Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaiseen Kansalliseen Maailmanperintöstategiaan 2015-2025. Suomessa on tällä hetkellä seitsemän Unescon maailmanperintökohdetta, joista kuusi on kulttuurikohdetta ja yksi luontokohde. Helsingissä näistä sijaitsee yksi, Suomenlinnan merilinnoitus. Kohde sijoittuu asuinalueelle, ja alueen arvon takaavan hoidon ja ylläpidon toimenpiteet tapahtuvat Suomenlinnan hoitokunnan asiantuntemuksen johdolla. Kohteen suoja-alueen rajaus kattaa kantakaupungin merellisen julkisivun. Kohteella on myös nähtävyyсарvoa. Suomenlinna on merkittävin helsinkiläinen matkailukohde, jonka kävijämäärät ylittivät 900 000 kävijän määrän vuonna 2023. Kokonaiskävijämäärästä 65% on ulkomailta saapuneita vierailijoita.

Lausunto

Maailmanperintölistan helsinkiläisten kohdealueiden ja niitä ympäröivien suoja-alueiden osalta voimassa olevat asemakaavat eivät rakennussuojelun näkökulmasta ole listaan esitettyjen kohteiden osalta

ajanmukaisia. Osa kohteista on erityislailla suojeltuja (Aallon koti- ja ateljeerakennus, Kulttuuritalo, Finlandia-talo), osa asemakaavan (osin vanhentunein) suojelumerkinnöin varustettuja, ja osa edelleen suojelamatta (Kansaneläkelaitoksen päätoimitalo). Asemakaavan suojelumerkintöjen vanhentuneisuus koskee erityisesti myös kohteiden suoja-alueita.

Kohdealueille tai niiden läheisyyteen suunniteltujen kehityshankkeiden ja toimintojen vaikutukset esitettyyn maailmanperintöarvoon selvitetään tarvittaessa ympäristövaikutusten, kulttuuriperinnön vaikutusten arviointien ja/tai strategisten ympäristövaikutusten arviointien avulla. Nämä arvioinnit koskevat tulevat koskettamaan kaupunginmuseon, rakennusvalvonnan ja ei tasoisen asemakaavoituksen työkenttää, yhteistyössä Museoviraston asiantuntijoiden kanssa. Ehdotuksen kohteita koskevia, käynnissä olevia ja ympäristövaikutuksiltaan merkittäviä kaavahankkeita ovat esim. Lastenlinnan tontin kehittäminen, Töölönlahden puiston ja alueen kehittäminen, Eläintarhan alueen kaavoitus, tai Andra Svenska Normallyceumin erityisopetuksen kehityshanke Sturenkadulla.

Kaupunginmuseo tukee hanketta Aalto Works -sarjan liittämiseksi Unescon maailmanperintökohteisiin. Hanke edellyttää kaupungin ja kiinteistönomistajien voimakasta ja pitkäkestoista sitoutumista hankkeisiin, ja toimivien – sekä mahdollisesti uusien – suojelumenetelmien löytämistä suojeluarvojen varmistamiseksi ja ylläpitämiseksi tulevaisuudessa.

Aalto Works -maailmanperintöhankkeella on myönteisiä vaikutuksia maailmankulttuurin piiriin kuuluvan suomalaisen rakennusperinnön säilymiselle ja tunnettuudelle, sekä monin tavoin Helsingin houkuttelevuudelle ja kansainväliselle profiilille.

Lisätiedot

Mikko Lindqvist, arkkitehti, puhelin: +358 9 310 36972
mikko.lindqvist(a)hel.fi